

мир, 1998. – 168 с. 4. Самощенко И. С. Ответственность по советскому законодательству / И. С. Самощенко, М. Х. Фарукшин. – М. : Юрид. лит., 1971. – 240 с. 5. Веремеенко И. И. Административно-правовые санкции / И. И. Веремеенко. – М. : Юрид. лит., 1975. – 192 с. 6. Попов Л. Л. Управление. Гражданин. Ответственность. Сущность, применение и эффективность административных взысканий / Л. Л. Попов, А. П. Шергин. – Л. : Наука, 1975. – 251 с. 7. Административное право и административная деятельность органов внутренних дел : учебник / под ред. Попова Л. Л. – М. : Изд-во Акад. МВД СССР, 1990. – 224 с. 8. Лук'янець Д. М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку / монографія / Д. М. Лук'янець. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – 220 с. 9. Лунев А. Е. Проблемы административной ответственности / А. Е. Лунев // Социалистическая законность. – 1972. – № 5. – С. 61–65. 10. Общая теория советского права / [авт. кол.: С. Н. Братусь, А. В. Мицкевич, И. С. Самощенко и др.] ; под ред. С. Н. Братуся и И. С. Самощенко. – М. : Юрид. лит., 1966. – 491 с. 11. Иванов Л. Административная ответственность юридических лиц / Л. Иванов // Закон. – 1998. – № 9. – С. 88–92. 12. Петров М. П. Административная ответственность организаций (юридических лиц) : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституционное право; государственное управление; административное право; муниципальное право» / Петров Михаил Петрович. – Саратов, 1998. – 17 с.

Надійшла до редколегії 09.12.2011

Проанализировано понятие административной ответственности юридических лиц и её основные признаки. Рассмотрены разные научные взгляды относительно понимания понятия и признаков административной ответственности юридических лиц.

The concept of administrative responsibility of legal entities and its basic signs are analysed. Different scientific looks in relation to understanding of concept and signs of administrative responsibility of legal entities are considered.

УДК 342.51

А. А. Стародубцев

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Уточнено поняття профорієнтаційної роботи та з'ясовано її значення для органів внутрішніх справ.

Завдання розбудови в Україні демократичної правової держави, невід'ємним елементом якої є органи внутрішніх справ (ОВС), зумовило пошук та впровадження якісно нових підходів до організації їх діяльності. З перших років існування України як незалежної держави питанням розвитку ОВС приділялася досить пильна увага, про що, зокрема, свідчить низка законодавчих актів, постанов, наказів, інструкцій та інших правових актів, прийнятих за цей час. Підлягали вирішенню питання визначення завдань, принципів, прав та обов'язків ОВС і окремих їх підрозділів, організаційних основ побудови та багато інших. Важливе місце серед

© Стародубцев А. А., 2011

них посіли кадрові питання, оскільки ніяка реформа ОВС не досягне означеної мети без якісного комплектування особового складу та виконання ним повною мірою своїх службових обов'язків.

Разом із тим сьогодні система підготовки правоохоронних кадрів в Україні знаходиться на етапі пошуку стратегічних шляхів свого подальшого розвитку. Найважливішим напрямом у модернізаційних змінах визнається розбудова професійної освіти правоохоронців на засадах безперервності. Фахівці виокремлюють три домінанти цього процесу: кардинальне переосмислення ролі й місця профорієнтаційної роботи у виконанні завдань щодо підготовки нової генерації спеціалістів системи Міністерства внутрішніх справ України, реформування вищої відомчої освіти відповідно до основних положень Болонської конвенції, переорієнтацію системи післядипломної освіти на організацію самоосвіти правоохоронців [1, с. 1].

Актуальність цієї статті полягає в тому, що з огляду на соціальну й особистісну значущість проблема осучаснення профорієнтаційної роботи в системі відомчої освіти МВС України є надзвичайно важливою, оскільки її ефективне вирішення сприяє задоволенню потреб держави й суспільства у висококваліфікованих, конкурентоспроможних правоохоронцях і створює передумови для професійної самореалізації працівників органів внутрішніх справ.

На теоретичному рівні профорієнтаційна робота взагалі й у системі відомчої освіти МВС України зокрема стала предметом дослідження багатьох учених – філософів, педагогів, психологів, соціологів, управлінців, юристів. Так, загальні питання профорієнтаційної роботи розглянуто в наукових працях Г. Запорожцевої, М. Захарова, О. Сазонова, В. Сахарова, В. Симоненка, М. Тименка, Б. Федоришина, С. Чистякової, О. Щербакова та ін.; філософські й соціологічні аспекти профорієнтації висвітлюють А. Буєва, В. Водзінська, І. Кон, Ф. Корольов, Л. Новикова, В. Осовський, Г. Філонова, В. Ядов та ін.; соціально-економічним і правовим питанням профорієнтаційної роботи присвячено праці В. Журавльова, В. Кузьміна, І. Назимова, В. Шубкіна та ін.; психологопедагогічні аспекти зазначеної проблеми розкривають Л. Андифєрова, П. Атутов, І. Вільш, Н. Кнорр, Е. Костяшкін, В. Кравецький, І. Кравченко, А. Куліненко, О. Лук'янченко, В. Поляков, В. Романчук, Т. Становська та ін.; питання профорієнтаційної роботи в системі відомчої освіти МВС України досліджують М. Ануфрієв, О. Бандурка, А. Батліна, Т. Грица, А. Клочко, А. Лігоцький, О. Пащенко, В. Посметний, І. Рущенко, В. Синьов, С. Сливка, В. Соболев, І. Совгір, О. Ярмиш та ін.

Проте недостатній рівень розробленості концептуального, теоретичного і прикладного аспектів даної проблеми зумовив вибір теми цієї статті та свідчить про її новизну.

Метою цієї роботи є уточнення поняття профорієнтаційної роботи в органах внутрішніх справ та з'ясування її значення для органів внутрішніх справ.

Велике значення в удосконаленні функціонування системи загальної і професійної освіти населення та підвищення якості трудового потенціалу має професійна орієнтація. Нині існує понад 5,4 тис. професій, вищі навчальні заклади готують спеціалістів з 340-ка професій. Щорічно з'являється понад 500 нових професій. Бути обізнаною з великим розмаїттям сучасних професій і спеціальностей, визначити свої професійні здібності та обрати сферу діяльності, в якій можливо реалізувати свій потенціал, людині допомагає професійна орієнтація.

У прийнятій урядом України Концепції державної системи професійної орієнтації населення [2] поняття професійної орієнтації населення визначається науково обґрунтованою системою взаємопов'язаних економічних, соціальних, медичних, психологічних і педагогічних заходів, спрямованих на активізацію процесу професійного самовизначення та реалізації здатності до праці особи, виявлення її здібностей, інтересів, можливостей та інших чинників, що впливають на вибір професії або на зміну виду трудової діяльності.

Професійна орієнтація населення за змістовими напрямками функціонування має наступні структурні елементи:

1) професійна інформація – документовані або публічно оголошені відомості про трудову діяльність та її роль в професійному самовизначенні особи, інформація про стан, потребу і динаміку ринку праці, зміст та перспективи розвитку сучасних професій і вимоги до особи, форми та умови оволодіння ними, можливості професійно-кваліфікаційного зростання і здійснення кар'єри, що спрямована на формування професійних інтересів, намірів та мотивації особи щодо вибору або зміни виду трудової діяльності, професії, кваліфікації, роботи.

Професійна інформація охоплює систему засобів накопичення та збереження даних про зміст і перспективи сучасних професій, а також вимоги, що ставляться до особи, яка бажає оволодіти цими професіями; форми та методи отримання різноманітних професій, можливість професійно-кваліфікаційного зростання, стан і потреби ринку робочої сили; формування професійних інтересів, намірів і мотивації особистості. Сьогодні існують понад 40 джерел інформації про професії (рідні, друзі, школа, телебачення, радіо, преса, навчальні посібники тощо). Професійна інформація передбачає постійне та планомірне інформування про професії;

2) професійна консультація – організована взаємодія фахівця з професійної орієнтації особи, яка отримує послугу, що спрямована на оптимізацію її професійного самовизначення на основі виявлення індивідуально-психологічних характеристик, особливостей життєвих ситуацій, професійних інтересів, нахилів, стану здоров'я та з урахуванням потреби ринку праці.

Професійна консультація – науково обґрунтована система взаємодії психолога-консультанта й особи, яка бажає обрати або змінити професію, що здійснюється на основі вивчення індивідуально-

психологічних характеристик, особливостей життєвої ситуації, професійних зацікавлень, нахилів, стану здоров'я особи з урахуванням потреб ринку робочої сили. Роботу з професійного консультування спеціалісти здійснюють у секторі активної підтримки громадян у центрах зайнятості шляхом проведення бесід, анкетування, тестування, семінарів, тренінгів тощо;

3) професійний відбір – науково обґрунтована система заходів, що створює умови для встановлення професійної придатності особи до провадження конкретних видів професійної діяльності та посад згідно з нормативними вимогами і конкретним робочим місцем.

Професійний відбір – це визначення міри професійної придатності людини до праці за конкретною професією. Основними науково-методичними засобами, що використовуються у професійному відборі, є професіографія (інформаційна, діагностична, така, що коригує, і така, що формує) і професійна діагностика (комплекс психофізіологічних, психологічних, методичних та інших методів вивчення особистості);

4) професійна адаптація – науково обґрунтована система заходів, що забезпечує входження, оволодіння та досягнення особою професійної майстерності у конкретному виді професійної діяльності на конкретному робочому місці.

Професійна адаптація є системою заходів, покликаних сприяти пристосуванню особи до психологічних та організаційно-технічних особливостей професійної діяльності на виробництві, успішному професійному становленню працівника. Весь процес адаптації, за оцінкою спеціалістів, триває близько трьох років. Визначення придатності людини до тієї чи іншої професії є вигідним у соціальному та економічному плані як для працівників, так і для держави і є, зрештою, необхідною вимогою ефективною зайнятості населення.

Професійна орієнтація спрямована на досягнення збалансованості між професійними інтересами та можливостями людини та потребами суспільства в конкретних видах трудової діяльності. Вона покликана сприяти цілеспрямованому розвитку особи, здібностей людини, зростанню її професіоналізму, працездатності, збереженню здоров'я.

Професійна орієнтація розглядається у двох вимірах: як система і як процес. Система професійної орієнтації передбачає вироблення детермінованого структурою суспільних потреб на основі особистих нахилів та здібностей людини її вибіркового ставлення до професій, що визначає її місце у системі суспільного поділу праці. Процес професійної орієнтації – це формування і реалізація професійних нахилів молоді під впливом комплексу суспільних умов у період її соціального становлення у школі, професійних навчальних закладах, трудових колективах. За взаємообумовленості, взаємозв'язку та взаємодоповнюваності системи і процесу професійної орієнтації якісної визначеності їм надає цільова спрямованість чинників: система орієнтована переважно на вирішення проблеми вибору, процес

професійної орієнтації – на професійне становлення особи.

Зі становленням ринку робочої сили формування адекватної системи професійної орієнтації пов'язане передусім із посиленням її соціальної функції – досягненням оптимального узгодження інтересів суспільства й особи, суттєвим розширенням ступеня свободи особи у трудовій сфері, наповненням значною мірою формального права на вибір професії реальним змістом. Професійна орієнтація стимулює пошук людиною найефективніших шляхів і засобів підвищення свого професійно-кваліфікаційного рівня, розвитку соціально-економічної ініціативи, інтелектуальної та трудової незалежності. Отже, можемо говорити про те, що за своєю структурою вона являє собою органічне поєднання взаємопов'язаних елементів – професійної інформації, професійного консультування, професійного відбору та професійної адаптації.

Різні професії ставлять різні вимоги до працівника. Для одних видів діяльності професійно важливою є концентрація уваги (хімік, бухгалтер), для інших важливішими є розподіл уваги, здатність зосередитися на кількох об'єктах (учитель, водій), для третіх – рівень розвитку інтелекту, пам'ять, просторова уява, особливості сенсомоторики і т. ін. Як показують дослідження, в даний час чимало людей займається не тією справою, до якої вони найбільш придатні, і чимало здійснюють діяльність, до якої найменше придатні, що завдає збитків економіці держави. Раціонально та системно організована робота, спрямована на виявлення професійної придатності людини, з включенням до неї сучасних досягнень психодіагностики, дає можливість досягти значного соціального та економічного ефекту. Завдяки такому підходу продуктивність праці може підвищуватися на 20–30 %, значно зменшуються витрати, пов'язані з підготовкою кадрів (у 2–3 рази), а також з виробничим травматизмом, аварійністю і захворюваністю (на 10–15 %). Одночасно зростає задоволеність працею, розвивається творча активність, удосконалюється майстерність.

Професійна орієнтація є одним із найважливіших елементів державної політики у сфері соціального захисту та зайнятості населення. Економічне значення професійної орієнтації полягає в заощаджуванні коштів на професійну підготовку, зменшенні плінності кадрів, поліпшенні якості трудового потенціалу. Соціальне значення професійної орієнтації розкривається в задоволенні потреб людей в одержанні професії, яка відповідає їхнім бажанням і здібностям. У більшості промислово розвинених країн професійна орієнтація стала обов'язковим елементом активної економічної та соціальної політики. Тому просування України до соціально орієнтованої, регульованої державою ринкової економіки потребує посилення уваги до розроблення проблем професійної орієнтації та створення ефективної системи управління професійною орієнтацією. Управління професійною орієнтацією здійснюється на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Головним завданням професійної орієнтації роботи в ОВС є сприяння підвищенню ефективності правоохоронної діяльності через

поліпшення якості кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України у співробітництві з населенням і за його підтримки, що спрямоване на формування у громадян об'єктивного уявлення про службу в органах внутрішніх справ та усвідомленої мотивації до навчання в підрозділах початкової підготовки і вищих навчальних закладах з метою оволодіння певною правоохоронною професією та подальшої служби в системі МВС України.

Здійснення профорієнтаційних заходів з певними групами населення з питань служби в органах внутрішніх справ та навчання у вищих навчальних закладах МВС України організується керівниками структурних підрозділів органів внутрішніх справ. Вони проводяться з учнями, студентами, військовослужбовцями, членами молодіжних організацій і спортивних товариств, працівниками підприємств, установ, організацій тощо. Крім того, вони можуть здійснюватися шляхом регулярних виступів у засобах масової інформації працівників органів внутрішніх справ з матеріалами, що пропагують діяльність правоохоронних органів; особистих зустрічей і звітів керівників, працівників та ветеранів органів внутрішніх справ перед населенням, трудовими та навчальними колективами.

Відповідно до розпорядження Міністерства внутрішніх справ України від 19 липня 2007 р. № 709 «Про затвердження єдиної системи професійної орієнтації населення до служби в органах та підрозділах внутрішніх справ України» [3] система профорієнтації в ОВС є складовою частиною державної системи профорієнтації, яка впливає на ефективність правоохоронної діяльності та стан ринку праці у державі. Система профорієнтації в ОВС базується на сучасних досягненнях психології, соціальних технологій, використанні можливостей засобів масової інформації. Об'єктом системи профорієнтації в ОВС є молодь, яка навчається в закладах освіти, зайняте у виробництві чи сільському господарстві населення, військовослужбовці, інші категорії громадян України, які відповідають умовам прийому на службу та навчання. Суб'єктами системи профорієнтації є ГУМВС, УМВС України в областях, Автономній Республіці Крим, містах Києві, Севастополі, на транспорті, підрозділи та служби Центрального апарату МВС України, Головне управління внутрішніх військ та ДДСО при МВС України. Ефективна робота з професійної орієнтації кандидатів на службу в органах внутрішніх справ та навчання у вищих навчальних закладах МВС України є однією з основних передумов успішності діяльності працівників нового прийому у перспективі та ефективності діяльності органів внутрішніх справ України.

Отже, професійна орієнтація – це комплексна науково обґрунтована система форм, методів та засобів впливу на особу з метою оптимізації її професійного самовизначення на основі врахування особистісних характеристик кожного індивідуума та потреб ринку праці. Професійна орієнтація спрямована на досягнення збалансованості між професійними інтересами і можливостями людини та потребами суспільства в конкретних видах професійної діяльності.

Профорієнтаційна робота сприяє цілеспрямованому розвитку здібностей і талантів людини, зростанню її професіоналізму, працездатності, збереженню здоров'я і виступає одним із найважливіших елементів державної політики у сфері соціального захисту та зайнятості населення. Така діяльність забезпечує ефективне використання трудового потенціалу особи, сприяє підвищенню її соціальної та професійної мобільності, відіграє значну роль у профілактиці вимушеного безробіття. Профорієнтаційні заходи стимулюють пошук людиною найефективніших засобів підвищення свого професійно-кваліфікаційного рівня, розвиток соціально-економічної ініціативи, інтелектуальної та трудової незалежності. Нарешті можемо говорити про те, що робота в органах внутрішніх справ за своєю специфікою є публічною. Ця форма робота повинна передбачати тактовну поведінку, ввічливість, уважність, культурне спілкування і разом з тим категоричність, професіоналізм, зацікавленість у долях людей та забезпечення їх особистої безпеки. Виявлення таких особистісних якостей характеру серед кандидатів на службу в органи внутрішніх справ без застосування професійно-психологічного відбору та професійної орієнтації неможливе, в чому й полягає їх виключна важливість.

Список літератури: 1. Колісник Т. П. Організаційно-педагогічні умови професійної орієнтації старшокласників на службу в органах внутрішніх справ України : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Колісник Тетяна Петрівна. – Кіровоград, 2005. – 20 с. 2. Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення : постанова Кабінету Міністрів України від 17 верес. 2008 р. № 842 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=842-2008-%EF>. 3. Про затвердження єдиної системи професійної орієнтації населення до служби в органах та підрозділах внутрішніх справ України : розпорядження МВС України від 19 лип. 2007 р. № 709. – К. : МВС України, 2007. – 17 с.

Надійшла до редколегії 30.11.2011

Уточнено поняття профориєнтаційної роботи и определено её значение для органов внутренних дел.

The concept of vocational orientation work is specified and its value for the organs of internal affairs is certain.

УДК 351.713(477)

В. І. Теремецький

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПОДАТКОВО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ

Досліджено теоретичні погляди науковців щодо сутності та юридичного змісту податково-правового режиму. Запропоновано авторське визначення податково-правового режиму, його класифікація та ознаки. Охарактеризовано основні елементи галузевого режиму податкового права.

© Теремецький В. І., 2011